

softconsulting

Tradicionalne vs. Biheaviorističke finansije

Autor: Lejla Softić, dipl.oec.
Konsultant za poslovni razvoj

Definicije pojmova

- Prema tradicionalnoj finansijskoj teoriji, sudionici finansijskih tržišta većinom su racionalni i za cilj imaju maksimiziranje svog bogatstva.
- Postoje mnoge situacije kada emocije i psihologija utječu na donošenje finansijskih odluka, uzrokujući ponašanja tržišnih aktera na nepredvidljiv i iracionalan način.
- Biheviorističke finansije su relativno nova disciplina koja pokušava kombinirati kognitivnu psihologiju sa tradicionalnom finansijskom teorijom, a kako bi objasnila zbog čega se sudionici finansijskog tržišta najčešće ponašaju iracionalno.

Uzroci i posljedice tzv. dot.com euforije

- Tokom 90 –tih godina udio ukupnog američkog bogatstva investiran u dionice povećao se sa 26% na 54%.
- Ključan razlog u promjeni ponašanja je intenzivna propaganda.
- Početni dobitak kod investitora je stvorio iluziju da će cijene dionica rasti kako sve više ulagača investira svoj kapital na tržište:
 - očito nisu promišljali racionalno odnosno da će u dugom roku doći do zasićenja tržišta, te da novih investitora više neće biti.
- Tada su malobrojni, ali veliki institucionalni i racionalni investitori sa tržišta najednom povukli ogroman kapital stvarajući višak ponude nad potražnjom dionica:
 - osnove ekonomije - taj višak dovodi do pada njihove cijene
 - pad cijene dionica promijenio je sentiment sudionika tržišta kapitala – šokirani su da dionice vrijede sve manje i manje.

Ekonomska psihologija

- Psiholozi su na primjeru dioničkog tržišta nebrojeno puta potvrdili hipotezu da ljudi ne mogu psihički podnositi gubitak vrijednosti imovine koji su čitav životni vijek stvarali:
 - gubitak vrijednosti imovine pogađa ljude mnogo snažnije nego što ih raduje rast njene vrijednosti.
- Primjena ekonomske psihologije naročito se ističe na području:
 - psihologije novca
 - psihologije štednje i investiranja
 - psihologije kockanja i igara na sreću
 - psihologije trgovanja na burzama vrijednosnica.
- Posebno zanimljivo područje primjene ekonomske psihologije vezano je uz izučavanje ponašanja investitora prije, tokom i poslije dramatičnih zbivanja na tržištu dionica.

Biheaviorističke finansije

- Biheaviorističke finansije predstavljaju izdvojeno područje istraživanja utjecaja: socijalnih, psiholoških i ekonomskih fenomena na iracionalno i/ili nelogično ponašanje pojedinaca i grupa pri donošenju odluka o investiranju, štednji, potrošnji, zaduživanju i sl.
- Poseban predmet interesa biheaviorističkih finansija predstavlja analiza uticaja socijalno-psiholoških faktora koji determiniraju zbivanja na finansijskim tržištima, te dovode do anomalija vezanih uz pojavu euforije optimizma ili euforije pesimizma vezanih uz buduće kretanje cijena dionica.
- Ponašanje pojedinih sudionika finansijskih tržišta ponekad je determinirano špekulacijama o razmišljanju drugih sudionika na tržištu:
 - racionalni špekulativni balon razvija se kada cijene dionica rastu zato što to očekuju investitori.

Shiller-ov koncept

- Najvažniji faktori koji djeluju na ponašanje sudionika finansijskih tržišta su:
 - kockanje i špekulacije
 - pretjerano samopouzdanje
 - žaljenje i samožaljenje
 - pesimistično očekivanje ishoda
 - mentalni nesklad
 - mentalne pregrade
 - sidrenje na događaje iz prošlosti
 - magično i kvazi magično razmišljanje
 - vjerovanje u nedokazane spoznaje
 - anomalije pažnje i opreznosti
 - socijalna zaraza i globalna kultura itd.

Teoriji okvira (Prospect theory)

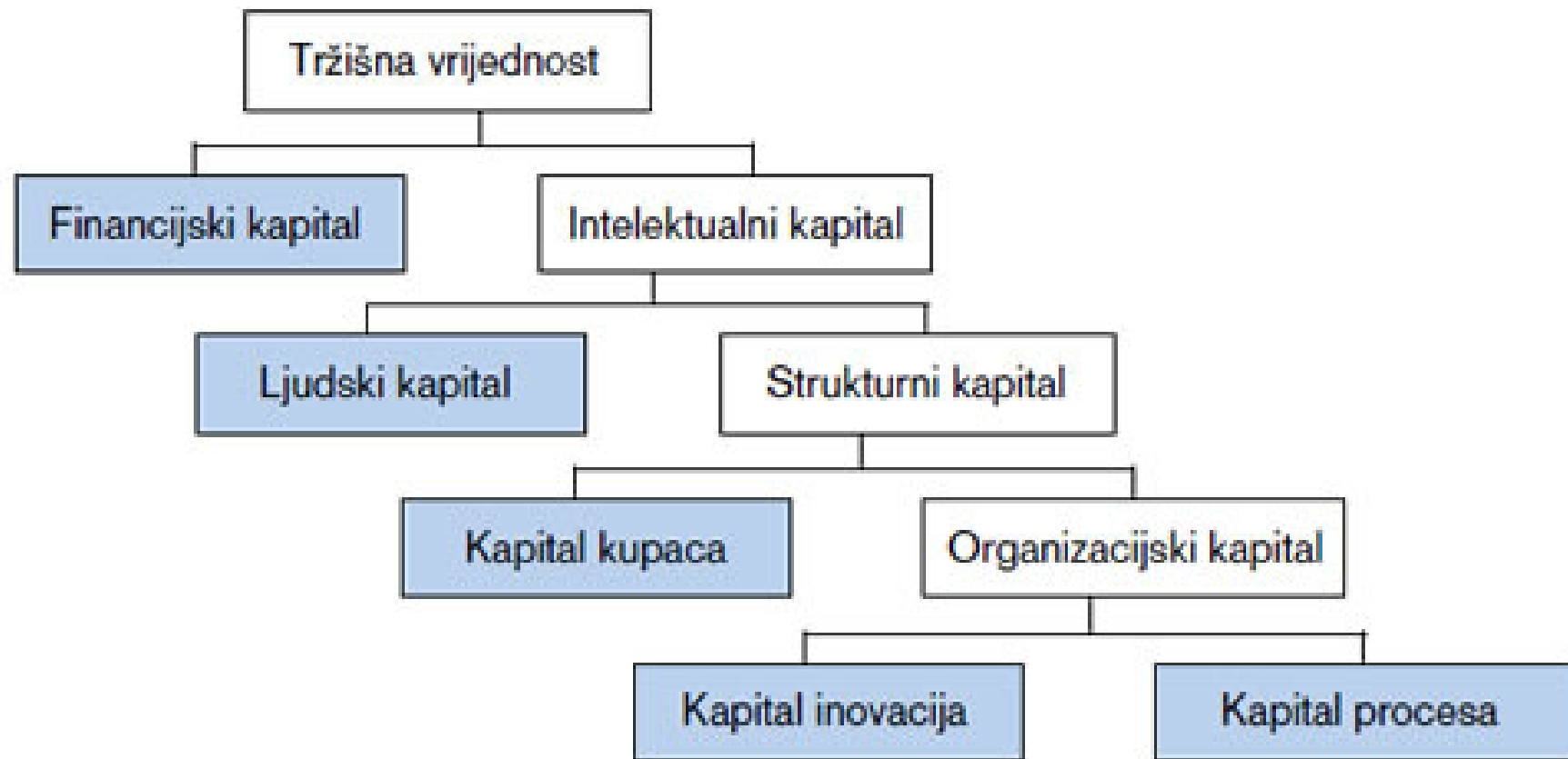

- Ponašanja sudionika simuliranih finansijskih tržišta:
 - ljudi imaju iracionalnu tendenciju manje sklonosti kockanju sa profitom nego sa gubicima
 - tjeskoba, zabrinutost i panika psihološki su faktori pojave 'učinka izvjesnosti' u okviru kojeg ljudi, zbog potrebe za osjećajem sigurnosti, preferiraju malu zaradu u odnosu na veliku, čak i kada postoje vrlo veliki izgledi zaostvarivanja visoke zarade:
 - u uvjetima ekonomske ekspanzije i uzlaznog trenda kretanja cijena dionica na tržištu, pojedinci i dalje preferiraju ulaganja u novčarske fondove, depozite banaka i druge instrumente sa niskim prinosom
 - emocionalni uticaj gubitka dvaput je veći od dobitka iste veličine.
- Prosječni investitori često ne razumiju koristi i troškove ulaganja u dionice i druge oblike imovine.

Tehnička analiza

- Ljudske reakcije i razvoj događaja na finansijskim tržištima su nepredvidivi i gotovo neznate promjene u inicijalnim okolnostima mogu u promatranom vremenskom horizontu dovesti do posve različitih tipova ponašanja i kretanja na tržištu.
- Primjena matematičkih metoda i modela u analizi finansijskih kretanja uči nas da nepredvidivost treba posmatrati kao endogenu varijablu, prirodnu za svaki makroekonomski ili finansijski sistem.
- U analizi iracionalnosti na finansijskom tržištu potrebno je razmotriti faktore koje u predviđanju kretanja cijena dionica koristi tehnička analiza:
 - Tehnička analiza je metoda procjene cjenovnih kretanja dionica kroz promatranje povijesnih kretanja cijena i volumena trgovanja pojedinim dionicama, neovisno o fundamentalnim pokazateljima kompanija.
 - Glavni zadatak TA je pokušati uočiti pravila ponašanja cijena iz prošlosti, te shodno tome rano identificirati moguća kretanja u budućnosti

Tržišna vrijednost

Zaključak

Investicijska analiza

Fundamentalna
analiza

Tehnička analiza
Biheviorističke
finansije

Izvor:

- <http://www.poslovni.hr/vijesti/komentar-izobilje-neracionalnosti-na-zagrebackoj-burzi-101633#>
- <http://web.efzg.hr/dok/FIN/mivanov/Ivanov-MOSTAR-2008-skraeno%20za%20objavu.pdf>

Hvala na ukazanom povjerenju !

▶ Kontakt:

- lejla.softic@savjetnik.ba
- 061/897-262
- www.savjetnik.ba